

ДА БИДЕМЕ ПАРТНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ

Професор д-р Ѓорѓи Мартиновски е роден на 31.1.1949 година во Скопје. Дипломирал на Земјоделскиот факултет во Скопје во 1976 година, последипломските студии ги завршил на овој Факултет во 1982 година, а докторската дисертација ја одбранил во 1991 година. Работниот стаж проф. Мартиновски го почнал во Дирекцијата за републички стоковни резерви во Скопје во 1977 година, а во дејноста на Земјоделскиот факултет се вклучил во 1980 година, како асистент; во звањето доцент бил избран во 1992 г.; вонреден професор станал во 1996 г., а од 2001 година е редовен професор на оваа преименувана институција во Факултет за земјоделски науки и храна. Тој извршувал повеќе раководни и други функции, во и надвор од Факултетот: во два мандатни периода бил продекан за настава, а во четиригодишен мандат бил декан; потоа раководител на Одборот за последипломски студии; член на Советот и проректор за настава и наука на Универзитетот "Св. Кирил и Методиј" во Скопје; раководител на Наставно-научниот совет на првите интердисциплинарни последипломски студии на Универзитетот по молекуларна биологија и генетско инженерство; претседател на Комисијата за спорт и култура на Универзитетот; член на Интеруниверзитетската конференција на РМ, претседател на Управниот одбор на Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството во РМ; член на Управниот одбор на Македонскиот деловен центар, проект за развој на стопанството на Американската агенција за меѓународна помош (УСАИД), и др.

Ѓорѓи Мартиновски зад себе има богата издавачка дејност: 57 објавени научни и стручни трудови со рецензии во Билтенот на Универзитетот "Св. Кирил и Методиј" до изборот во звањето редовен професор; автор е на учебникот "Доработка и контрола на зеленчукот"; на изданието "Алтернативи на употребата на метил бромид", во рамките на ТЕМПУС - проектот Балканска мрежа за соработка во земјоделските науки; уредник и издавач е на десетина зборници, прирачници и други изданија. За одбележување е досегашната научно-истражувачка дејност на проф. Ѓорѓи Мартиновски. Во својство на раководител, национален координатор, член на експертски и на истражувачки тимови, активно учествувал во реализацијата на дванаесеттина меѓународни научни проекти. Од Владата на Република Франција во 2002 година му е доделено признанието Витез од редот на академските палми.

■ Разговорот го водеше: **Кокан СТОЈЧЕВ**

Професоре Мартиновски, Универзитетот "Св. Кирил и Методиј" се наоѓа на расчекор, бидејќи од една страна го притискаат реформите поврзани со Болоњскиот процес и приватната конкуренција, а од друга страна државата не ги следи развојот и потребите на високото образование. Дали може да се каже дека дел од вината за сегашната положба на Скопскиот универзитет мора да ја снесат факултетите, а дел мора да се бара во неможноста фактички да функционира Фондот за високо образование?

МАТИНОВСКИ: Вие ми поставивте неколку прашања, но прво ќе Ви одговорам за состојбата околу спроведувањето на Болоњскиот процес. Активностите за имплементација на Болоњската декларација се организирани и координирани преку највисоките органи на Универзитетот "Св. Кирил и Методиј" во Скопје, а тоа се ректорската управа и Сенатот на Универзитетот. Сега сме влезени во фаза во која ги имаме согледано состојбите и веќе ги забрзуваме процесите. Во изминатото неколкумесечно работење, како ра-

РИ ВО РЕШАВАЊЕТО

ководство успеавме да разговараме за состојбите со сите членки на нашиот Универзитет, а тоа се 23 факултети и 10 јавни научни установи. Ние имаме Стратегија, која беше направена за време на мандатот на претходната управа, и таа го насочува развојот на Универзитетот во периодот од 2004 до 2010 година. Имаме материјал од самоевалуацијата на Универзитетот, а имаме и еден многу битен документ кој се однесува на она што треба да се направи во спроведувањето на Болоњскиот процес. Станува збор за институционалната евалуација, која е извршена од страна на странски експерти. Врз основа на сè ова, подготвени сме за мошне краток период, пред да биде објавен Конкурсот за запишување студенти во

генерации и генерации, развивајќи се од помлади асистенти до академици, односно редовни професори.

Зошто не профункционира т.н. Фонд за образование?

МАТИНОВСКИ: Фондот беше предвиден со Законот за високото образование, односно во неговиот текст од 2000 година. Тој не профункционира до 2002 година. Пред две години Министерството за образование и наука даде предлог за поинакво поставување на Фондот. Тој сега се нарекува Совет за финансирање и развој на високото образование и како таков соодветно ги изведува своите активности. Веќе е изготвен Правилник за финансирање на високото образование, кој ќе биде применет за учебната 2004/2005 година, а најверојатно ќе се применува до крајот на буџетската 2005 година.

Какво ќе биде Вашето влијание во однос на распределбата на средствата за финансирање на високото образование?

МАТИНОВСКИ: Уште со Законот за високото образование од 2000 година, големо е влијанието на академското јадро, односно сите универзитети во државата се инволвирани во однос на одлучувањето за распределбата на средствата. Мнозинството членови на Советот го сочинуваат универзитетски професори. Затоа што, условно кажано, и претставниците на Владата во составот на Советот повторно се професори, така што академската средина речиси целосно има влијание врз распределбата на средствата. Сепак, во контекст на ова, како Универзитет оценуваме дека не треба да се изготви само Правилник за распределба на средствата. Ние треба да влијаеме врз начинот на доделување на средства од државата за финансирање на високото образование. Значи, не само да ги распределуваме средствата кои државата паушално ќе ни ги даде, туку да го одредиме начинот и висината на износот кој ќе биде доделен за високото образование. Затоа, ќе понудиме програма која за одреден временски период ќе ги содржи сите наши активности, и оттаму, сите потреби за нивно финансирање, во смисла на плати и други давачки, кои се поврзани со извршувањето на дејноста, покривањето на комуналните трошоци и останатата логистика, која е неопходна за изведување на наставната и научно-истражувачката работа.

Неколку пати го критикувавте министерот Азис Положани, бидејќи тој игнорантски се однесувал кон Универзитетот "Св. Кирил и Методиј" и неговите проблеми. Дали овие констатации сè уште важат, или тие се сменети по последната средба со премиерот Владо Бучковски?

МАТИНОВСКИ: Во ниту еден момент моите критики не беа адресирани на конкретна личност во Министерството, во Владата или во државата. Тие беа упатени за севкупниот третман на државата кон високото образование. Кога велам високото образование, не го спомнував само Универзитетот "Св. Кирил и Методиј". Ние од државата бараме универзитетите да бидат третирани како достоинствени партнери во решавањето на проблемите во земјата. Тоа не се однесува само на Министерството или на министерот за образование и наука, туку и на другите државни институции. Преку свои поединци ние

прва година во учебната 2005/2006 година, да ја изготвиме Акционата програма која ќе ни овозможи да ја отпочнеме реализацијата на сите предвидени активности за следниот период.

Кој е Вашиот став во однос на сегашната состојба со конкуренцијата?

МАТИНОВСКИ: Конкуренцијата е неопходна за создавање притисок кој ќе влијае врз порастот на квалитетот во високото образование. Кога некој е сам, тој слободно може да каже дека е и најдобар, кога се двајца може да се спореди кој е подобар, а кога има повеќе субјекти може да се направи рангирање. Тоа е едната страна, но од друга страна, сега сме во позиција да видиме што другите вовеле како новина и да се потрудиме и ние тоа да го направиме. Трето, конкуренцијата на кандидатите за упис на факултет им дава можност да избираат но, се разбира, во услови на вистинска конкуренција. Во моментот, нашиот Универзитет сè уште се наоѓа во поповолна позиција во однос на новоформираните универзитети. Оваа оценка ја извлекувам врз основа на нашиот потенцијал и сè тоа што досега е инвестирано, во поглед на опремата, објектите и особено кога станува збор за научниот кадар. Кадарот во високото образование не може да се создаде за еден кус период. Во тој природен процес, на УКИМ се создадени

длабоко сме инволвирани во власта, во Собранието итн. Но, не сме доволно искористени како универзитети, факултети или научни институти, во решавањето на проблемите на државата, кои се од стручен или од научен аспект. Затоа, и последната средба со премиерот и неговите соработници, иницирана од нашата ректорска управа, беше со цел да го видиме нивниот став, дали и колку сме ѝ потребни на државата, освен во едукативната сфера. Премиерот јавно изјави дека не само ние, туку и останатите државни универзитети, сме партнери во државата во решавањето на проблемите. На таа средба ја добивме и поддршката за промените, кои сакаме да ги направиме согласно со Болоњската декларација, во насока на создавање јак, интегриран и единствен универзитет.

Проблемот со наставничкиот и професорскиот кадар се провлекува неколку години. Дали тој може да се ублажи, бидејќи тоа Ви беше ветено на средбата со премиерот?

МАТИНОВСКИ: Проблемот со обновување на кадарот и замена на наставниците претставува карактеристика за подолг период од развојот на Универзитетот и севкупното високо образование, како резултат на рестриктивните мерки за сите високообразовни институции и општо за администрацијата во државата каде, за жал, нè вбројуваат и како такви нè третираат. Нам на средбата со премиерот Бучковски ни беше ветено дека ќе ни помогнат во одржувањето на т.н. проста репродукција. Значи, одливот на кадар по било која основа на заминување од Универзитетот, ќе биде спречен со пополнување на испразнетите места, а барањата ќе одат преку Министерството за образование и наука и до Министерството за финансии. Ќе се обидеме овие активности да ги координираме на ниво на Универзитетот. Во овој процес, секоја членка на Универзитетот ќе може да даде барање за некој заминувајќи член и да се финансира новото работно место. Но, со тоа во целост не се решава проблемот со кадарот на Универзитетот. Иако во последните две години добиваме одредена квота за објавување конкурси за помлади асистенти, потребен е еден подолг период за да се вратиме на старите позиции. Сè ова мора да се гледа и од аспект на спроведувањето на Болоњската декларација. Сега ни претстои воведување на Европскиот кредит трансфер - систем, со што ангажманот на професорите значително ќе се зголеми. Би се рекло дури два пати, а ние не сме во можност двојно повеќе да го зголемиме бројот на настав-

ниците. И тука ќе треба да се направи прераспределба на оптоварувањето на професорите и нивните обврски во наставата. Можеби ќе се јави потреба за ангажирање и на дел од научниот кадар од институтите во наставниот процес на додипломските студии. Временски гледано, со воведувањето на кредит трансфер - системот ќе се зголемат активностите на професорите и на асистентите во однос на нивното работење со студентите и тоа ќе може да се квантифицира. Значи, професорот ќе мора физички да биде присутен со студентите, а не ќе може да има, како што е сега случај, да се предава екс-катодро во групи од 50, 100, а некаде и по 200 студенти.

Колку може да биде доведено во прашање нормалното функционирање на Универзитетот, ако државата вашиот кадровски потенцијал сака да го сведе на ниво на една обична проста репродукција?

МАТИНОВСКИ: Реков минимум проста репродукција, а ние веќе имавме опаѓање на бројот. Сега има околу 300 вработени помалку, број кој е настанат во последните пет до шест години. Значи, тоа е нешто што ќе се стопира и ќе се даде

можност да се обновува, да се заменува тоа што по разни основи се одлева од Универзитетот. Ова ќе има и позитивен одраз во поглед на зголемувањето на квалитетот, бидејќи на конкурсите ќе може да се примаат други кандидати наместо вработените, кои не ги исполнуваат условите или предвидените норми.

Што ќе се случи со професорите, кои држат место на Универзитетот "Св. Кирил и Методиј", а истовремено имаат полн фонд часови на другите приватни високообразовни институции? Им следуваат ли отказни решенија, бидејќи на тој начин ќе им се отвори пат на асистентите, кои најчесто заминуваат во странство?

МАТИНОВСКИ: Во однос на двојниот ангажман на професорите, засега немаме став и соодветна регулатива. Овој проблем најверојатно ќе се реши со измените на Законот за

високото образование. Ова е неопходно, бидејќи сè поголеми се притисоците на новоформираните универзитети. Како што реков, наставно-научниот кадар се создава со години нааназад, а засега ние, како Универзитет, сме единствениот капацитет на кој тие можат да сметаат. Затоа на ова прашање ќе му посветиме поголемо внимание во наредниот период. Решението ќе гледаме да се вгради во рамките на Законот за високото образование. Со оглед на воведувањето на Болоњскиот процес, како што наведов, ние ќе имаме потреба за асистенти, а тие што ќе ги исполнуваат условите ќе имаат полн ангажман во наставата.

Потенциравте дека околу 300 лица по разни основи заминаа од Универзитетот, колкав број во моментот ви недостасува за нормално одвивање на образовната функција?

МАТИНОВСКИ: Не сме направиле точна проценка за растуравање на професорите. Но, мислам дека бројот се движи меѓу 150 и 200 вработувања во наставно-образовниот процес. Всушност, тоа е бројка која како обврска си ја постави и Министерството за да ја пополни во наредниве две до три години.

Самото спроведување на Болоњскиот процес го наметнува прашањето околу менувањето на наставните програми, бидејќи ним одамна им е место во историјата? Дали тука Ректоратот може да помогне?

МАТИНОВСКИ: На ова поле најдалеку сме стигнале, затоа што нашиот Универзитет уште пред шест или седум години презеде активности за осовременување на наставните планови и програми. Речиси нема членка од Универзитетот која тоа не го стори, како во областа на додипломските, така и во последипломските студии. Со зафатите кои ги планираме на рамниште на Универзитетот, натаму планирањето и реализацијата во осовременувањето на студиските и предметните програми, кои одат согласно Болоњската декларација, ќе биде на универзитетско ниво. Значи, Универзитетот ќе ја зголеми својата улога и функција во креирањето и во реализацијата на студиските и предметните програми, односно ќе ги организира студиите на универзитетско рамниште на додипломски и последипломски студии. Тоа е овозможено со

Во последно време поради разни причини професорите наместо да се концентрираат на педагошката и на наставничката професија, тие се во трка по спонзори или, пак, се случува студентите да им стануваат "финансиери". Кој е начинот за надминување на корупцијата на Универзитетот, односно на кој начин да се нормира казнената политика, а истовремено да се задржи и да се стимулира академската елита?

МАТИНОВСКИ: Корупцијата ја подведувам во рамките на борбата за квалитет. Тие активности се предвидени во подзаконските акти - Статутот на Универзитетот и статутите на факултетите, а се иницирани, пак, од законските одредби за оценка на квалитетот како перманентен процес и обврска на високообразовните институции. Во тој процес се вклучени и студентите. Тие го имаат главниот збор. Ако студентите се искористуваат по било која основа, а тоа е поврзано со корупцијата, тие се во можност тоа да го изнесат преку анонимните анкети, кои перманентно се прават во текот на годината, без стравување дека тоа ќе се одрази врз нивното студирање. Но, од страна на студентите тоа многу ретко се користи. Студентите сè уште не ја сфатиле оваа постапка како дел од мошне силниот механизам за борба против девијантните појави, а во насока на подигнување на квалитетот на студиите.

Неодамна изјавивте дека студентите своите забелешки мораат да ги адресираат на вистинската адреса, но и дека отсекогаш нивните барања биле исти - подобро студентско сместување, подобри наставни програми... Како да се пронајде средината, како да се спречат девијантните појави, бидејќи сепак станува збор за пари?

МАТИНОВСКИ: Најчесто, оваа девијантна појава ја наоѓаме во продажбата на учебници од одредени професори. Тоа е најраширениот и најпосочен пример за еден вид корупција, која порано беше амортизирана со издавачката дејност, односно со печатењето учебници од страна на Универзитетот.

Трошоците на наставниците беа покривани од страна на Универзитетот, а беа подмирувани и авторските права и материјалните трошоци. Оваа практика престана во оној момент кога државата се откажа да ја финансира. Поради ова, професорите беа препуштени сами да ги печатат учебниците и да си ги покриваат своите трошоци, преку продавање на сопствените учебници. Затоа, веќе е дадена и препорака до факултетите да се стопира продажбата на учебници во готово. Тоа ќе се организира преку библиотеките или преку книжарниците, нормално со фискални сметки. Целосното надминување на овој проблем ќе се оствари со обединета издавачка дејност на Универзитетот.

Најактуелно прашање е префрлањето на т.н. медицинари од нелегалниот факултет во Тетово. Како гледате на овој проблем? Кој е виновен за изместување на работите, односно врз кои критериуми би требало да се провери знаењето на студентите, кој сè им предавал, бидејќи станува збор за специфична професија, утре би требало тие да лекуваат?

МАРТИНОВСКИ: Секоја професија има свои специфики и одговорност, иако, за сите нас најважни се човековото здравје и животот. Но, тие не се само во рацете на лекарите. Меѓутоа, би се задржал на академскиот аспект, бидејќи сум ректор на образовна институција и должен сум да постапам според Законот и Статутот. Законот од 2000 година го санкционира прашањето на дотогаш формираните нелегални институции или граѓански иницијативи, со тоа што на студентите им дава право поединечно да поднесат барање да се префрлат во било која акредитирана институција во нашиот високообразовен систем. Тоа им стои на располагање и на студентите од факултетите, кои не успеаја да бидат акредитирани во рамките на Универзитетот во Тетово, меѓу кои се Медицинскиот и Стоматолошкиот факултет. Тие студенти, согласно член 198 од Законот, можат до нашиот Универзитет да поднесат писмени барања, проверка на знаењата и соодветна документација, а потоа ќе се формираат комисии на Стоматолошкиот и на Медицинскиот факултет во Скопје, кои ќе ги оценат поднесоците. Во голем дел, оваа постапка е иста како кога се работи за премин на студентите од еден на друг факултет на ист или различен државен универзитет во Републиката и такви случаи имало на стотици во досегашната практика.

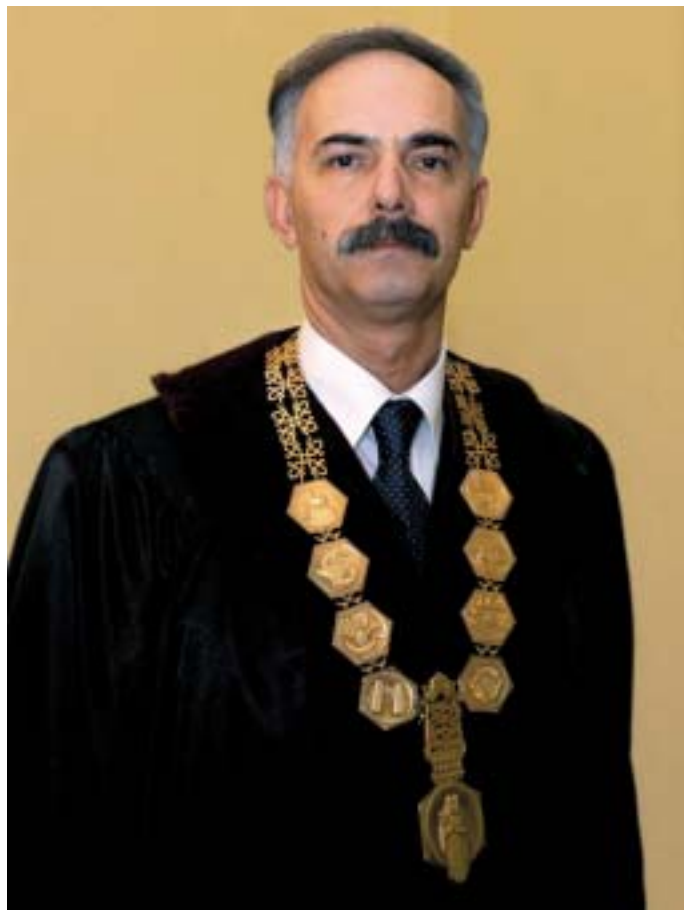

Кој е Вашиот став околу процесот на признавањето на Третиот државен универзитет, неговата поставеност, професорската екипираност, опременоста итн.? Дали и натаму треба да се премолчуваат ваквите работи, бидејќи универзитети не можат да се создаваат преку ноќ?

МАРТИНОВСКИ: Ова прашање треба да го упатите до надлежната институција, односно до Одборот за акредитација кој дава оценка за исполнувањето на условите при предавањето на барањето за признавање на статусот на високообразовна институција. Мислам дека сега не би било коректно да дадам натамошен коментар, особено што Собранието, по долги дискусии, меѓу другото и околу аргументите за аспектите кои Вие ги наведовте, со гласање, пред речиси една година, донесе одлука за формирање на Универзитетот во Тетово и тој од 1 октомври ја отпочна работата како трет државен универзитет.

Дали Универзитетот "Св. Кирил и Методиј" може да се соочи со конкуренцијата, односно за колку време тие можат да го надминат квалитетот на наставната и на научно-истражувачката програма која се нуди на Скопскиот универзитет?

МАРТИНОВСКИ: Во практиката се формираат само приватни факултети или универзитети од областа на општествените и хуманитарните науки, каде што нема инвестиции, а кадарот се регрутира од други институции, во најголем дел од УКИМ. Таму нема некоја позначајна научно-истражувачка работа, како една од битните компоненти на јаките универзитети. Сè уште нема резултати според кои би можело да се даде оценка за нивниот квалитет во однос на другите. Објективно, во државата уште подолг период ќе нема можност да се создаде макар уште еден, сличен по комплетноста и по другиот потенцијал, а според тоа и по значење универзитет, таков каков што е УКИМ. Наше е да работиме на натамошниот развој, на подигнувањето на рамништето на квалитетот и ефикасноста, за да го оправдаме вложеното и тоа што од нас се очекува. Патем, подготвени сме да помогнеме и да соработуваме со сите кои тоа од нас го бараат, затоа што во образованието и во науката соработката е можеби најдобриот начин за да се постигне секоја поставена цел.